

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування (іноземний досвід)

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром на запит
Комітету Верховної Ради України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

I. Мета та різновиди контролю

Упродовж двох останніх десятиліть у країнах Європи спостерігається тенденція до більшої децентралізації і автономії органів місцевого самоврядування. Цей перехід до перерозподілу повноважень місцевим органам влади пояснюється **двома причинами**:

- 1) зростанням потреби в демократії на місцевому рівні;
- 2) розосередженням фінансово-бюджетних функцій, які передаються від центру до органів влади на місцях.

Слід зазначити, що ефективність діяльності місцевого самоврядування забезпечується багатьма чинниками, серед яких найважливішу роль відіграє **контроль**.

Мета контролю за роботою органів місцевого самоврядування полягає у виявленні:

- відповідності завданням, що стоять перед органами місцевого самоврядування;
- виконання і способу виконання покладених на них обов'язків;
- практичного результату виконаної роботи;
- відхилень від поставлених цілей і, якщо так, то які причини цьому і хто в цьому винен.

Види контролю:

- державний контроль;
- громадський контроль.

Державний контроль місцевого самоврядування забезпечується органами державної влади — законодавчої, виконавчої і судової, та виявляється у різноманітних формах управлінського та фінансового контролю.

Розглядаючи зарубіжний досвід реалізації **громадського контролю**, варто відзначити, що своє право контролю над державними інституціями та місцевим самоврядуванням у демократичних країнах громадяни реалізують, передусім, через **різноманітні громадські об'єднання — добровільні громадські формування, створені на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод**.

Конституції більшості країн світу гарантують свободу об'єднання в **політичні партії, культурні, спортивні, профспілкові та інші громадські організації**. Саме через громадські об'єднання, громадсько-політичні рухи, політичні партії до процесу прийняття владних рішень та вироблення муніципальної політики залучаються широкі верстви населення, реалізуються та захищаються політичні та економічні інтереси тієї чи іншої частини суспільства.¹

II. Іноземний досвід здійснення громадського контролю над органами місцевого самоврядування

2.1. Міжнародний досвід

¹ Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади: [монографія] / М.О.Пухтинський, П.В.Ворона, О.В.Власенко та ін. / За заг. ред. П.В.Ворони — 2009. — 262 с. - Режим доступу до ресурсу: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1703/3/upravlinnya_book_fin.pdf с. 261 262

У зарубіжних країнах організація контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування обумовлюється наступними чинниками:²

- **форма правління** (монархія, республіка);
- **форма державного устрою** (унітарна, федерація);
- **форма політичного режиму** (ліберальна демократія, соціальна демократія);
- **модель місцевого самоврядування** (муніципальна, біполярна, іберійська, змішана, «радянська»).

У багатьох країнах громадськість бере активну участь в управлінні державними справами через **громадські консультативно-дорадчі структури** при органах державної влади, проте в кожній з цих країн робота консультативно-дорадчих органів має свою специфіку.

Одним із дієвих механізмів громадського контролю в європейській спільноті є **інститут місцевих уповноважених з прав людини**. У **Великобританії** дуже впливовим суб'єктом контролю вважаються **омбудсмени** - спеціально уповноважені відносно незалежні контролери. Достатньо важливим є і **омбудсмен в Ісландії**, який у кожній справі, де, на його думку, допущено порушення прав і свобод людини, рішеннями, діями чи бездіяльністю органів місцевого самоврядування, надає поради і рекомендації вищезазначеним органам щодо виправлення чи удосконалення ними своїх рішень. Подібні функції здійснюють **омбудсмени Норвегії, Румунії, Словенії**, а також **Provedor de Justia Португалії, Республіки Молдова**. Регіональні, загальнодержавні, місцеві - такі назви дуже часто зустрічаються в законодавстві зарубіжних держав, яке визначає засади існування цього інституту.

Для більшості держав характерним є існування цілої **мережі омбудсменів**, серед яких **загальнодержавний, регіональні чи місцеві омбудсмени**. Так, наприклад, регіональні омбудсмени діють у **Великобританії, Республіці Франції, Федеративній Республіці Німеччині, США, Швейцарії, Російській Федерації, Італійській Республіці**. Вони відрізняються правовим статусом, що є цілком логічним, враховуючи правові традиції, менталітет та інші чинники. У **Великобританії** регіональні омбудсмени діють на рівні Англії, Уельсу, Шотландії, Північної Ірландії, при цьому перші два відіграють роль **колегіальних омбудсменівських служб**, тісно пов'язаних (у т. ч. організаційно) з парламентським омбудсменом, який, у свою чергу, є членом комісії з місцевого управління Англії та Уельсу.

Інші види організації громадського контролю:³

- громадський моніторинг з боку громадських організацій (Королівство **Швеція**);
- відео спостереження можливих контактів службових осіб органів місцевого самоврядування із приватними особами під час виконання повноважень (**Республіки Польща**);
- максимальне висвітлення в ЗМІ результатів діяльності (**Угорська Республіка**);

² Любченко П.М., Смоляр О.А. Зарубіжний досвід організації контролю у сфері місцевого самоврядування. – 2015. – 20 с. – Режим доступу до ресурсу – [file:///C:/Users/Admin/Downloads/dbms_2015_29_4%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/dbms_2015_29_4%20(3).pdf)

³ Коломоєць Т.О. Зарубіжний досвід контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12542-zarubizhnij-dosvid-kontrolyu-za-diyalnistyuu-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-yak-sub-yektiv-administrativnogo-prava-ta-osnovni-napryamki-jogo-zapozichennya-v-ukra%D1%97ni.html>

- реєстрація помилок службових осіб зазначених органів, їх навмисних та випадкових порушень чинних правил, їх наслідків, заохочування позитивних дій посадових і службових осіб зазначених органів, звітності (**Королівство Нідерландів**);

- он-лайн система контролю за рухом справ, за розглядом звернень осіб (наприклад, досвід впровадження програми «**OPEN**» у **Північній Кореї**).

Доречним є запозичення зарубіжного досвіду в аспекті активізації ролі громадськості в адміністративному оскарженні дій та актів органів місцевого самоврядування, який вже пройшов явну апробацію часом у зарубіжних країнах, має кілька моделей свого існування й свідчить про ефективність свого запровадження.

Так, приміром, у **Королівстві Нідерландів** для розгляду скарг на дії та рішення вищезазначених органів, у т. ч. і у випадку реалізації ними своєї адміністративної правосуб'єктності, створюються **спеціальні дорадчі комісії**, до складу якої (20-25 чоловік) входять жителі міста, які обираються муніципальним парламентом (радою) на строк повноважень останнього. Комісії працюють у підгрупах за спеціалізацією (соціальні справи, будівельні тощо), а скарги розглядаються колегіями в складі 2-3 членів комісії один-два рази на місяць. Хоча рішення відповідних комісій мають рекомендаційний (дорадчий) характер (члени комісії не повинні обов'язково мати юридичну освіту), однак, як свідчить практика, «влада в абсолютній більшості випадків прислухається до рекомендацій дорадчих комісій». Комісія переглядає рішення не лише і не стільки на предмет законності, скільки на предмет справедливості (розсудливості тощо), що якраз і свідчить про реалізацію принципу верховенства права в діяльності адміністрації.

Щодо найпоширенішої форми контролю - **адміністративного оскарження в Республіці Польщі**, у Кодексі адміністративного провадження чітко зазначено, що відповідні відносини регулюються щодо подачі скарги на акти, дії органів «територіального самоврядування» цим актом (ст.2), скарги подаються в апеляційні колегії самоврядування (ст.17), Голові Ради Міністрів або відповідним міністрам (ст.18) й визначено процедуру подання і розгляду скарг (частина II-X).

В **Андоррі, Бельгії, Фінляндії, Норвегії, Швейцарії** в законодавстві передбачено задля попередження можливих порушень у діяльності органів місцевого самоврядування в якості так званих «попереджувально-контрольних» заходів **проведення слухань, обговорень та інших форм консультацій із громадськістю**.

У **Законі Фінляндії Про адміністративну процедуру**⁴ чітко визначено обов'язок органів місцевого самоврядування звертатись до сторін, яких стосується захід або рішення, для отримання від них коментарів до моменту вирішення відповідного питання, що цілком можна вважати проявом попереднього контролю з боку громадськості. Аналогічні положення закріплені в законодавстві **Норвегії (Закон 1967 року Про публічну адміністрацію**⁵), **Республіки Польщі (Закон 1990 року Про місцеве самоврядування**⁶).

⁴ Administrative Procedure Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20030434>.

⁵ Act of 10 February 1967 No. 00 relating to procedure in cases concerning the public administration [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sjofartsdir.no/en/shipping/legislation/laws/act-of-10-february-1967-no-00-relating-to-procedure-in-cases-concerning-the-public-administration/>.

⁶ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19900160095>.

2.2. Досвід Грузії

В рамках імплементації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, а саме реформи публічної адміністрації та місцевого врядування, що передбачена угодою, серед країн Східного Партнерства успішним став досвід **Грузії**.

Так, законодавчу базу для нинішньої реформи створив новий закон - **Кодекс місцевого самоврядування Грузії**⁷, підготовлений в тісній співпраці з неурядовими організаціями. Його розробку було покладено на Міністерство Регіонального Розвитку та Інфраструктури, і відразу була створена **Громадська Рада при міністрі**. За останні 25 років незалежності жоден законопроект не був підготовлений такою кількістю представників суспільства - в робочих групах Ради було представлено до 60 неурядових організацій та експертів різних областей. Обговорення законопроекту проводились у всіх регіонах, було проведено більше тисячі зустрічей з населенням. Після палких дискусій та внесення змін до проекту, новий **Кодекс Місцевого самоврядування** був затверджений Парламентом Грузії 5 лютого 2014 року. Крім того, Міністерство Регіонального Розвитку та Інфраструктури, внаслідок дискусії з неурядовими організаціями, підготувало **проект закону «Про додаткові форми участі населення в місцевому самоврядуванні»**, де передбачено поліпшення процедур обов'язкового інформування громадськості про проекти рішень органів муніципалітету, участі громадян у засіданнях колегіальних органів, подачі цивільних петицій. Глави громад і Мери міст будуть зобов'язані консультуватися з громадськими радами муніципалітету, а села і селища для поліпшення комунікації з місцевою владою зможуть обирати своїх громадських лідерів.⁸

Одним із найбільш ефективних механізмів громадського контролю в європейській спільноті є інститут місцевих уповноважених з прав людини (омбудсмени). Зокрема, незалежний контроль виконують омбудсмени у Великобританії, Ісландії, Норвегії, Румунії, Словенії, Португалії, Республіці Молдова. Крім того, існують також мережі омбудсменів, що відрізняються правовим статусом, вони діють у Французькій Республіці, Федеративній Республіці Німеччина, США, Швейцарії, Російській Федерації, Італійській Республіці.

Серед інших видів організації громадського контролю поширеними є:

- громадський моніторинг з боку громадських організацій (досвід Швеції);
- відеоспостереження контактів (досвід Республіки Польща);
- висвітлення результатів діяльності у ЗМІ (досвід Угорської Республіки);
- реєстрація помилок та порушень службових осіб зазначених органів, заохочування позитивних дій та звітності (досвід Нідерландів);
- онлайн-система контролю за рухом справ, за розглядом звернень осіб (наприклад досвід впровадження програми «OPEN» у Північній Кореї);
- адміністративне оскарження дій та актів органів місцевого самоврядування (Нідерланди, Республіка Польща);

⁷ ORGANIC LAW OF GEORGIA LOCAL SELF-GOVERNMENT CODE [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/2244429/15/en/pdf>.

⁸ Грузія на шляху розвитку місцевої демократії [Електронний ресурс] – 2015. – Режим доступу до ресурсу : <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/104>

▪ обговорення та інші форми консультацій із громадськістю (Андорра, Бельгія, Фінляндія, Норвегія, Швейцарія).

Важливим став досвід Грузії у створенні законодавчої бази в рамках реалізації реформи децентралізації, зокрема створення «Кодексу місцевого самоврядування Грузії» (підготовлений в тісній співпраці з неурядовими організаціями) та підготовка проекту закону «Про додаткові форми участі населення в місцевому самоврядуванні».

III. Міжнародні стандарти та рекомендації

Міжнародні документи:

- Європейська хартія місцевого самоврядування;⁹
- Рекомендації № R(97)7 Комітету міністрів Ради Європи "Про місцеві громадські служби і права користувачів їхніх послуг";¹⁰
- Біла книга європейського врядування¹¹;
- Рекомендація Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи № 61 (1999).¹²

Загальні орієнтири щодо організації контрольної-наглядової діяльності у сфері місцевого самоврядування встановлює **Європейська хартія місцевого самоврядування**, яку було ратифіковано Україною у липні 1997 року, від імені держав-членів Ради Європи. Хартія встановлює, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, які поділяються усіма державами - членами Ради Європи. Згідно з хартією будь-який адміністративний нагляд місцевих органів влади може здійснюватися відповідно до таких процедур та у таких випадках, що передбачені конституцією чи статутом. Крім того, адміністративний нагляд місцевих органів влади повинен здійснюватися таким чином, щоби втручання контролюючого органу було пропорційним важливості інтересів, які такий орган має намір захистити.¹³

Відповідно до **Рекомендації № R(97)7 Комітету міністрів Ради Європи "Про місцеві громадські служби і права користувачів їхніх послуг"** усі важливі служби, що надають соціальні та адміністративні послуги, слід піддавати періодичному оцінюванню з погляду задоволення потреб користувачів з наступним публічним обговоренням підсумків цього оцінювання.

У **"Білій книзі європейського врядування"** визначено основні напрями поліпшення роботи європейських інституцій, зокрема шляхом залучення громадськості до контролю їх роботи. У своїй діяльності європейські інституції державного та локального рівнів спираються

⁹ European Charter of Local Self-Government [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122>.

¹⁰ RECOMMENDATION No. R (97) 7 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON LOCAL PUBLIC SERVICES AND THE RIGHTS OF THEIR USERS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://localgovernment.gov.mt/en/DLG/Legislation/Documents/Legislation/R\(97\)7.pdf](https://localgovernment.gov.mt/en/DLG/Legislation/Documents/Legislation/R(97)7.pdf).

¹¹ European Governance A White Paper [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-10_en.htm.

¹² Recommendation 61 (1999)1 on the role of local and regional mediators/ombudsmen in defending citizens' rights [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/1680719b20>.

¹³ Європейська хартія місцевого самоврядування, стаття 8 [Електронне джерело] – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/168007a088>

на такі принципи доброго демократичного врядування (good governance), як **участь, відкритість, підзвітність, ефективність, узгодженість**.

Досвіду виконання незалежного контролю присвячена **Рекомендація Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи № 61 (1999)**. За умов зростаючої складності адміністративних систем та завантаженості адміністративних судів Конгрес підтримав створення бюро уповноваженого з прав людини та запровадження посад місцевих і регіональних омбудсменів.

Досвід свідчить, що це допомагає уникнути занадто тривалих і дорогих судових процедур, скоротити їх кількість та відстань між громадянами й органами влади, а також сприяє кращому захисту прав людей та врахуванню потреб громадян; прозорості та ефективності державного управління. Виходячи з цього, **Конгрес рекомендує** урядам держав-членів Ради Європи, де на національному рівні вже створено інститут уповноваженого з прав людини, керуючись принципами, ухваленими в Резолюції Ради Європи № 80 (1999), сприяти запровадженню відповідних інститутів на місцевому й регіональному рівнях і належним чином інформувати громадян про завдання й можливості таких інститутів.¹⁴

Основні орієнтири щодо організації контрольно-наглядової діяльності у сфері місцевого самоврядування передбачено Європейською хартією місцевого самоврядування, ратифікованою Україною у 1997 році. Крім того, **Рекомендація № R(97)7 Комітету міністрів Ради Європи "Про місцеві громадські служби і права користувачів їхніх послуг"** передбачає періодичне оцінювання адміністративних та соціальних послуг з наступним публічним обговоренням підсумків цього оцінювання. Була надана **Рекомендація Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи № 61 (1999)** щодо впровадження інституту уповноваженого з прав людини. Основні напрями поліпшення роботи європейських інституцій, зокрема шляхом залучення громадськості до контролю їх роботи, передбачені у «Білій книзі європейського врядування».

IV. Висновок

Отже, міжнародний досвід організації контролю з боку громадськості свідчить про варіативність форм та механізмів публічного контролю, що зумовлено різними факторами, зокрема формою правління, формою державного устрою, формою політичного режиму, моделлю місцевого самоврядування країни тощо. Тому при розробці законодавчого акту та запозиченні досвіду вищезазначених країн в рамках реалізації публічного контролю в Україні слід враховувати вітчизняну специфіку задля того, щоб результат і нормотворення, і правозастосування в зазначеній сфері суспільних відносин був максимально ефективним. Крім того, слід враховувати основні орієнтири та рекомендації міжнародних організацій щодо організації контрольно-наглядової діяльності у сфері місцевого самоврядування.

¹⁴ Скороход О, Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування [Електронне джерело] 186, 187 с. – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/znpnadu_2010_1_20%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/znpnadu_2010_1_20%20(1).pdf)

Законодавче регламентування здійснення контролю членами громади за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності

Країна	Розглянуте законодавство	Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності
Республіка Польща	<p>Окремого закону, що встановлює правові та організаційні засади реалізації права членів територіальних громад на участь у публічному контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності та їх посадових осіб, не знайдено.</p> <p>Громадський моніторинг діяльності влади, в тому числі місцевого самоврядування, здійснюється наглядовими організаціями (Громадська Мережа Watchdog Polska) різними методами та за рахунок використання громадських прав, що впливають з Конституції та Закону Про доступ до публічної інформації. Конституція гарантує свободу створення та функціонування громадських об'єднань.</p>	
	<p>Закон Про доступ до публічної інформації¹⁵</p>	<p>Стаття 2.1. Кожна особа має право доступу до інформації.</p> <p>Стаття 3.1. Право до публічної інформації включає доступ до: офіційних документів; доступ до засідань колегіальних органів публічної влади, утворених загальними виборами.</p> <p>Стаття 4.1. Надавати публічну інформацію зобов'язані публічна влада та інші суб'єкти, що виконують публічні завдання (органи місцевого самоврядування і т. ін.).</p>
	<p>Закон Про місцеве самоврядування¹⁶</p>	<p>Стаття 4а передбачає консультування з мешканцями самоврядування з питань зміни кордонів міста, про зміни в межах муніципальних або міських меж.</p> <p>Стаття 5а передбачає консультування з місцевими жителями з питань, що мають важливе значення для муніципалітету. Правила і процедура проведення консультацій з жителями муніципалітету визначається рішенням муніципальної ради.</p>

¹⁵ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20011121198>.

¹⁶ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19900160095>.

		<p>Стаття 11b. Діяльність муніципальних органів влади є публічною. Відкритість діяльності органів місцевого самоврядування включає в себе, зокрема, право громадян на отримання інформації, доступ до муніципальних засідань ради та засідань його комітетів, а також доступ до документів, в тому числі протоколів засідань муніципальних органів і комітетів муніципалітету. Правила щодо доступу до документів та їх використання зазначені в статуті муніципалітету. Розділ 5. Комунальна власність.</p> <p>Стаття 48. Муніципальна рада не може обмежити існуючі права сільських рад в користуванні майном без згоди сільських зборів. Стаття 50. Обов'язком осіб, що беруть участь в управлінні комунальним майном, є його охорона.</p> <p>Мер інформує мешканців гміни про проект бюджету, напрямки суспільної і економічної політики та використання бюджетних коштів.</p> <p>Розділ 10. Нагляд за діяльністю гміни.</p> <p>Стаття 86. Органами нагляду є прем'єр-міністр та воєвода, а в фінансових питаннях – Регіональна Рахункова Палата.</p>
<p>Словацька Республіка</p>	<p>Окремого закону, що встановлює правові та організаційні засади реалізації права членів територіальних громад на участь у публічному контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності та їх посадових осіб, не знайдено.</p>	
	<p>Закон Про вільний доступ до інформації.¹⁷</p>	<p>Громадяни країни мають право доступу до інформації, якщо законодавство не забороняє розголошення запитуваної інформації. Державні органи влади, муніципалітети, вищі територіальні одиниці, юридичні особи, створені відповідно до закону державними органами, зобов'язані надавати запитувану інформацію.</p>
	<p>Закон Про муніципальну власність¹⁸</p>	<p>-</p>
	<p>Закон Про муніципалітети¹⁹</p>	<p>§ 3. Жителі територіальної одиниці мають право брати участь у засіданнях місцевої ради, звертатись</p>

¹⁷ Zákon č. 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2000-211>.

¹⁸ ZÁKON Slovenskej národnej rady z 20. marca 1991 o majetku obcí [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1991-138>.

¹⁹ Zákon č. 369/1990 Zb. Zákon Slovenskej národnej rady o obecnom zriadení [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>.

		<p>із скаргами (включаючи скарги на муніципальну владу).</p> <p>§ 18. Головний контролер/аудитор. Головний контролер обирається і звільняється муніципальною радою та контролює діяльність (законність, ефективність, доцільність) органів місцевого самоврядування. Здійснює контроль за розглядом скарг і петицій.</p> <p>Головний контролер здійснює контроль за діяльністю муніципальних установ та закладів (за муніципальною власністю).</p> <p>Головний контролер може розглядати скарги, якщо це передбачено спеціальним законом. Головний контролер може брати участь в засіданнях місцевої ради, комітету, перевіряти документи та надає результати перевірок меру та місцевим депутатам.</p>
<p>Грузія</p>	<p>Кодекс місцевого самоврядування Грузії.²⁰</p>	<p>Стаття 10, 11. Передбачає проведення консультацій з населенням з приводу створення, ліквідації муніципалітету, зміни кордонів муніципалітету. Консультація проводиться у формі громадського обговорення.</p> <p>Стаття 16. До повноважень муніципалітету належить управління та розпорядження майном, що належить муніципалітету.</p> <p>Розділ IV. Участь громадян у здійсненні місцевого самоврядування. Стаття 85. Гарантії та форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування. 2. Будь-яка особа може, у межах та у спосіб, визначених законами та іншими законодавчими та підзаконними актами Грузії, брати участь у здійсненні місцевого самоврядування за допомогою, без обмежень, форм участі громадян.</p> <p>4. Формами участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування є:</p> <p>а) Загальні збори населення/ Генеральна Асамблея;</p> <p>б) петиції (петиція може бути подана: а) щонайменше 1% виборців, зареєстрованих на території муніципалітету; б) Генеральною Асамблеєю);</p> <p>с) Рада громадянських радників, дорадчий орган муніципалітету, що складається з представників підприємницьких юридичних осіб, неурядових організацій та місцевого населення; Місцева Рада/мер муніципалітету зобов'язані подати на обговорення Раді цивільних радників затверджений проект муніципального бюджету,</p>

²⁰ ORGANIC LAW OF GEORGIA LOCAL SELF-GOVERNMENT CODE [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/2244429/15/en/pdf>.

		<p>документи, що стосуються територіального планування муніципалітету, пропозиції щодо надання імен географічним об'єктам муніципалітету, а також інші важливі проекти адміністративно-правових актів, інфраструктурні та соціальні проекти;</p> <p>d) участь у засіданнях муніципалітету Сакребуло та сесій її комісії;</p> <p>e) слухання звітів про роботу, проведену Гамгелі/мером муніципалітету та членом муніципалітету Сакребуло. Не пізніше 1 листопада кожного року місцева рада/голова повинні провести публічні збори/зустріч з виборцями муніципалітету та представити і обговорити звіт про діяльність.</p> <p>Муніципалітет за відповідним адміністративно-правовим актом може визначати інші форми участі громадян у місцевому самоврядуванні, які не суперечать законодавству Грузії.</p> <p>Стаття 85. Доступ до інформації. Муніципальні органи влади зобов'язані вжити заходів щодо інформування населення муніципалітету про свою діяльність та можливості громадян брати участь у здійсненні місцевого самоврядування. Муніципалітети зобов'язані публікувати прийняті адміністративно-правові акти, їх проекти та іншу публічну інформацію у випадках та в порядку, визначених законодавством Грузії.</p> <p>Стаття 85². Загальні Збори населення, форма участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування, що забезпечують активне залучення виборців, зареєстрованих у відповідному населеному пункті, в обговоренні та вирішенні тих питань, які є важливими для цього населеного пункту, муніципалітету <i>(наприклад, за рекомендацією відповідного муніципального органу обговорити питання щодо включення майна, розташованого на території населеного пункту, у перелік комунальних об'єктів, що підлягають приватизації, та подати свої зауваження до відповідного муніципального органу).</i></p> <p>Глава XIII - Комунальне майно. Виконавчі органи муніципалітету приймають рішення щодо створення, реорганізації та ліквідації юридичної особи.</p> <p>Муніципальні органи розпоряджаються комунальним майном з урахуванням інтересів населення.</p> <p>Чітко визначених положень щодо громадського контролю за діяльністю підприємств та установ комунальної форми власності в законі не виявлено.</p>
--	--	--

Естонська Республіка	Окремого закону, що встановлює правові та організаційні засади реалізації права членів територіальних громад на участь у публічному контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності та їх посадових осіб, не знайдено .	
	Закон Про публічну інформацію ²¹	Громадськість та кожна особа має право отримати інформацію від державних та місцевих органів влади, юридичних осіб публічного права, юридичних осіб приватного права, яка призначена для суспільного використання, а також закон створює можливість для громадськості моніторити виконання публічних обов'язків.
	Закон Про органи місцевого самоврядування ²²	Жителі сільського муніципалітету чи міста мають право брати участь у здійсненні місцевого самоврядування. Глава 4. Кожна особа має право звернутися до сільського чи міського уряду з проханням внести поправки або скасувати закон, прийнятий сільською або міською владою, якщо таке законодавство обмежує права заявника. § 34. Муніципальна власність. Сільська чи міська рада встановлює процедуру управління майном сільської місцевості чи міста. Міська рада приймає рішення щодо заснування та припинення діяльності установ, якими управляють сільські чи міські адміністративні органи. Сільська та міська влада повинні запровадити систему внутрішнього аудиту (відповідна посада або структурна одиниця). <i>Положень щодо громадського контролю над діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності закон не містить.</i>
Фінляндська Республіка	Окремого закону, що встановлює правові та організаційні засади реалізації права членів територіальних громад на участь у публічному контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, підприємств та установ комунальної форми власності та їх посадових осіб, не знайдено .	
	Закон Про відкритість урядової діяльності ²³	Закон передбачає загальнодоступність офіційних документів, право участі в пленарних засіданнях парламенту, засідань муніципальних рад та інших

²¹ Public Information Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013001/consolide>.

²² Local Government Organisation Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502012017004/consolide>.

		<p>муніципальних органів. Закон надає можливість контролювати здійснення державних повноважень та використання державних ресурсів. Крім усіх інших органів, закон поширюється на муніципальні органи влади та корпорації, установи, фонди, приватних осіб, які призначені для виконання громадських завдань.</p>
	<p>Закон Про місцевий уряд²⁴</p>	<p>Розділ 27. Місцеві ради повинні забезпечити мешканцям муніципалітету можливість брати участь та впливати на діяльність муніципалітету. Участь та вплив здійснюється шляхом надання інформації про муніципальні справи, шляхом можливості висловлення власної думки, проведення консультацій з населенням перед прийняттям рішень.</p> <p>Муніципалітети повинні надавати мешканцям інформацію щодо питань, які розглядаються в муніципалітеті, плани щодо цих питань, опрацювання цих питань, прийняті рішення та їх наслідки. Коли функція місцевого самоврядування була передана корпоративному суб'єкту або фонду для управління, муніципалітет повинен надати резидентам відповідну інформацію про діяльність суб'єкта господарювання або фонду.</p> <p>Муніципалітет може створювати муніципальні компанії. Муніципальна компанія повинна мати Правління, яке керує та контролює діяльність компанії, призначає та звільняє директора компанії.</p>

Інформацію підготували:
Головань Валентина, аналітик ЄІДЦ,
Кривінчук Юлія, Інтернка Програми стажування
у Верховній Раді України 2017 р.

²³ Act on the Openness of Government Activities [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990621.pdf>.

²⁴ Local Government Act (365/1995; amendments up to 325/2012 included) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1995/en19950365.pdf>.